

ne. Čudoma sem opazil, da je slepec. »Pa zakaj piskate?« — »Ne vidim nič. To je moje edino veselje na svetu.« — Znana je haloška:

»Sv. Jürri
v grabi kúri,
kenja peče
v r . . si meče.«

Pri Sv. Marjeti na Dravskem polju pa pojejo (govorijo) pastirji:

»Pridi, pridi, sveti Jürri,
gor na bregi nan zakúri,
skoro bomo krave pasli,
nemamo kaj v jasli djati.«

Jurjevanje je pri nas Slovencih še močno razširjeno — seveda ne mislim jurjevanja na ljubljanskem gradu, kar je moderen ljubljanski običaj. Najbolj znan je menda belokranjski zeleni Jurij, ki so ga vodili že po Dunaju in drugod. Saj ga je tudi pesnik Oton Zupančič ovekovečil v svoji pesmi. Pisal pa je o njem Ivan Šašel v Bisernicah I. str. 188 sl.:

Prošel je prošel, pisani vuzem,
Došel je došel, zeleni Juraj
Na zelenem konju
Po zelenem polju« itd.

Sliko zelenega Jurija je objavil Šašel v II. zvezku Bisernic na koncu knji

ge. Pa tudi naš dr. Josip Pajek obširno poroča o našem zelenem Jurju v Črticah iz duševnega žitka štajerskih Slovencev na str. 63—65. Še bolj pa je razširjeno sprejemanje zelenega Jurja pri Hrvatih in Srbih.

Pred nekaj leti sem čital v časopisih, da je učiteljstvo na Laškem uvedlo med mladino zopet staro jurjevanje, o katerem že poroča Orožen v knjigi: »Das Bistum und die Diözese Lavant IV. 2. Dekanat Tüffer« str. 230. Tam kjer je ta običaj že izginil, se da med mladino gotovo zopet uvesti.

V »Slovenskih običajih« je M. Majar-Ziljski (Slov. Bčela 1851 str. 106—107) lepo opisal, kakor se praznuje »Šentjurje« na Koroškem. Saj je znana šentjurjevska koroška:

»Sveti Šentjuri
potrka na duri,
ma eno hvačo zeleno
eno rudečo.
Je šele pršu v deževo,
je ga že vse vesevo,
tličice v grmovji,
kukovca v bukovji.
Rumene rožice lepu cvetó,
se sveta Šentjurna veseló.«

Sv. Jurij je pri vseh Jugoslovanih in tudi drugod pomladanski junak.

Januš Golec:

Velikonočni koš.

Kedo nosi v Sloveniji na veliko soboto k blagoslovu velikonočno jagnje? Praznično oblečena — mlada dekleta. Radi upanja polne mladosti je povsod navada, da se razletijo po blagoslovitvi deklički s kolikor mogočo naglico vsaka na svoj dom. Prva v fari na veliko soboto od blagoslova doma — prva tisto leto nevesta, tega pregovora se oklepa naš dekliški naraščaj že iz davnih časov.

Pustišekova posest v kotlini ob velikem potoku je uživala sloves bogastva ter ugleda daleč na okrog. Pri razsežnem gruntu, gozdovih in dveh vinogradih še mlin na štiri tečaje in ni šment, da bi ne bilo vsega v obilici pri hiši!

Od Pustiškovih sta nesli na veliko soboto k blagoslovu v župno cerkev dva dekli do vrha polni korbi. Velikonočno jagnje so jedli pri tej imenitni hiši celi teden po praznikih in sicer vsi od najmanjšega pastirja do hišnega gospodarja pri skupni mizi.

Pustiškov »žegen« je hitel na z novimi rutami pokritih glavah v cerkev v lepo okinčanih košarah, ki sta bili z vrhoma polni ter pokriti s snežno belima prtoma.

Po komaj končanem blagoslovu je bila vsako leto tekma z žegnomo, ki je predsedala gospodarju Pustišku. Vsako leto pred velikonočnimi prazniki se je postavil pred vprašanje: Zakaj mora ravno mladostna ženska z žegnomo in zakaj je v navadi korba ali košara in ne koš?

Prastara navada je, da nosijo dekleta jagnje k blagoslovu. Za slovesne prilike je korbica in ne koš! Vsega tega se je zavedal stari Pustišek, a kljub temu je prelomil s staro slovensko dedščino.

Samski mlinar Franc je služil že nad 30 let pri hiši. Za gospodarjem, babico in gospodinjo je bil pri Pustiškovih — najbolj vplivna in mogočna osebnost. Je bil sicer že bolj jesenski po letih, pa krepko ravne postave ter čedno oblečen ob prazničnih dnevih. Dekleta so obežala oči nanj, ker je bil prikupljive zunanosti in petičen. Franc je bil sicer skoro vsak pustni čas ženin, po pepelnični sredi — fant!

Še v trdi zimi sta sklenila gospodar in mlinar pogodbo, da bo nosil Franc za nagrado nove velikonočne obleke žegen v cerkev v košu. Ženske si niti razložiti niso znale dejstva: mlinar plete v zimskih večerih koš iz popolnoma belega šibja v vseh mogočih vijugah ter vencih. Ko je bil lepo spleteni koš gotov, je nekam zginil in vsa tozadevna povpraševanja radovednic so bila zaman.

Na veliko soboto zjutraj je postavil stari Pištint iz jarka koš v vežo pri Pustiškovih. Vse je gledalo mlinarjevo pletenje, ki je bilo okrašeno z zlatim, rdečim, modrim in zelenim papirjem. Od zadaj je bilo pritrjeno na šibje zlato jagnje in pod tem napis: Alleluja!

Pištint je izsekaval iz raznobarnega papirja peče za božične jaslice in se mu je tudi mojstrsko posrečila okrasitev velikonočnega koša.

Ko je bil zagonetni koš doma, je povdaril gospodar ženi in deklam namen te za veliko soboto izredne posode. Pustišku se ni upal na glas ugovarjati nikdo. Da so pa prekuhavale babnice srd na koš po tihem, to ni brigalo ter bolelo ne gospodarja in ne njegovega žegnanskega izvoljenca Franca.

Mati je naložila koš v jedilni shrambi že koj velikosobotno popoldne z me-

som, jajci, hrenom, kruhom ter poticami prav zvrhoma. Težko naloženega je lepo prekrila.

Pred pričetkom večernic je prišel novooblečeni Franc po pripravljeni žegen Saperlot, se je trudil, predno je oprtal koš brez pomoči. Ko je prestopil hišni prag, so zagrmeli topiči z griča na gospodarjevo povelje.

Cela fara se je zazijala v prikazen moški nese žegen v — košu. Ženske so se smejale novotariji, moški so napravili Francu špalir, ko je korecal s težkim košem izpred cerkve pred glavni oltar. Odložil je koš, si obrisal pot in menil sam pri sebi: Presneto težko sem nosil. V košu mora biti več nego za dva korbi. Letos bomo jedli žegen! Je že tako volja gospodarjeva in nova obleka tudi ni pes!

Po večernicah je bil blagoslov. Ko je stopal gospod župnik na leco, da bi blagoslovil od tamkaj velikonočno jagnje, so začele odkrivati žegnarce korbe, da se blagoslov bolj prime in dalje drži. Od vseh občudovani Franc je odgrnil celo površje koša, da bi odnesel največ blagoslova, kakor ga pač rabi imovita Pustišekova hiša. Komaj je bil končan obred blagoslovitve, ženske pri cerkvenih vratih ven iz cerkve in proti domu z vso naglico. Franc je postavil težki koš s tlaka na cerkveni stol, da ga je lažje naložil na rame. Počasi je stopal po cerkvi v zavesti, da so uprte vanj oči vseh. Pred cerkvijo so gruntarji glasno hvalili mlinarja, ki je pogruntal z lepo okrašenim košem nekaj čisto novega in umestnega za resnosnost te slovesnosti velike sobote.

Pri pogledu na Pustiškov koš je — sklenil marsikateri gospodar, da bodo za prihodnje velikonočne praznike zavrgel korbo in se oprjel koša. Z hognaj od kedaj podedovano navado žegnanskih košar je bilo pri za res posestnikov pri kraju.

Cela procesija ljudi je spremljala Franca na slovesnem povratku. Radovedna deca je silila h košu, ker so je vabili pisani papirnati okraski in posebno še tako ljubka — zlata ovčka.

Mlinar je bil ves poten pod koševco težo. Kaj potne srage pri tolikem spremstvu, ki mu je pelo na glas in od krito: Hozana!

Med večernicami je nekoliko porosil rahel dež pot, da je bila slinasta in je spodrkavalo. Franc je sopihal previdno, da bi ne oštrafotal s kakim prenašnim korakom tako hitro našete slave. Polzke brvi preko potoka se je bal, pa jo je zmagal srečno in odmeril korzke bolj korajžno.

Kmalu za brvjo so se poslovili od danes tolikanj zmagovito srečnega Franca Brezovljani, ki so krenili na levo. Mlinar je zavil med častitkami na desno navkreber z domačimi. Še na hribček in od tamkaj do doma.

Na sredini od dežja slinastega klančka je zaklical Francu v slovo stari Drcar: »Dobro si jo iztuhtal s košem. Babe se jezijo, mi moški smo za koš in za moškega žegnarja!«

Gromeča pohvala iz ust čislanege kmetskega modrijaša je zarajala Fran-